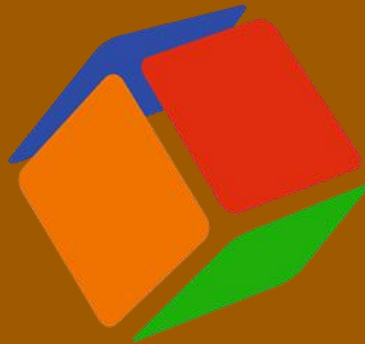

Лекція 3/15. Переведення національної економіки України до функціонування в умовах особливого періоду.

1. ЕКОНОМІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДЕРЖАВИ ДО ОБОРОНИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЗАДОВОЛЕННЯ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОТРЕБ.

2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДЕРЖАВИ ДО ОБОРОНИ.

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії. Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Преса України, 1997, або: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України від 24.12.2010 – 2010 р., № 50, / № 50-51 / стор. 1778, стаття 572. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України від 02.05.2003 – 2003 р., № 18, стаття 144. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII // Відомості Верховної Ради України від 02.11.1993 – 1993 р., № 44, стаття 416 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
6. Закон України “Про оборону України” від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
7. Закон України “Про Державний бюджет України на 2024 рік” від 03.11.2022 р. № 2710-IX [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
8. Закон України “Про національну безпеку України” від 21.06.2018 р. № 2469-VIII – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

Національна безпека

Складові національної безпеки

Зовнішньо
політична безпека

Державна
безпека

Внутрішньо
політична безпека

Науково-технічна
безпека

Екологічна
безпека

Інформаційна
безпека

Воєнна
безпека

Воєнно-економічна
безпека

Економічна
безпека

Оборонний потенціал держави

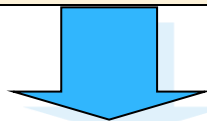
Воєнна
економіка

Національне
господарство

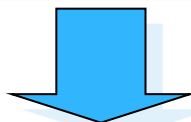
Науково-
виробничий
потенціал

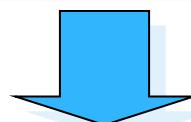
ЕКОНОМІЧНА ГОТОВНІСТЬ

**здатність економіки задовольняти воєнно-економічні
потреби держави у встановлених обсягах, у
визначені терміни в будь-яких умовах обстановки
її характеризують:**

**реалізований воєнно-
економічний (оборонний)
потенціал (воєнно-
економічна могутність)**

**мобілізаційна готовність
економіки держави**

функціональна готовність

структурна готовність

науково-технічна готовність

виробнича готовність

мобілізаційна готовність

організаційна готовність

стійке функціонування економіки в період війни

ресурсна готовність

людських ресурсів

матеріальних ресурсів

фінансових ресурсів

Структурна готовність є єдністю всіх форм і видів матеріального виробництва і засобів доставки його результатів споживачам (ЗС та ІВФ) в обсягах, що гарантують виконання бойових завдань.

Науково-технічна готовність до оборони визначається сукупністю органів і заходів, направлених на ефективне використання науково-технічного потенціалу і створення необхідних умов для виробництва принципово нових систем зброї.

Виробнича готовність економіки до оборони характеризує готовність всіх ланок воєнно-економічного процесу від розробки і виробництва до розподілу, доставки, забезпечення ефективного використання оборонної продукції в ЗС та ІВФ і її утилізації.

Мобілізаційна готовність охоплює поточне воєнне виробництво з комплексом заходів по підготовці до швидкого збільшення його розмірів за рахунок мобілізації цивільної економіки.

Організаційна готовність економіки до оборони є єдністю воєнних, технічних, економічних і соціальних процесів, впорядкованість їх проведення з метою ефективного використання воєнно-економічних ресурсів.

Готовність економіки до стійкого функціонування характеризується її здатністю задовольняти воєнно-економічні потреби в екстремальних умовах (воєнних ударів, стихійних лих, аварій, катастроф та інші).

Готовність людських ресурсів, що характеризується наявністю і ступенем підготовки кадрів, що забезпечують розробку оборонної продукції, її випуск, поставку у війська, експлуатацію, а також утилізацію воєнно-технічних засобів, що вивільняються;

Готовність матеріальних ресурсів, що характеризується наявністю засобів праці і предметів праці (природних ресурсів, енергоносіїв, сільськогосподарської продукції і т. д.), необхідних для виготовлення, поставки і споживання кінцевої воєнної продукції в необхідній кількості;

Фінансову готовність, що характеризується наявністю у держави фінансових коштів на фінансування оборонних потреб, а також можливостями залучення для цієї мети засобів з позабюджетних джерел.

$$Егдо = Вег / Вепотр$$

де: Егдо – економічна готовність держави до оборони;

Вег – воєнно-економічна готовність;

Вепотр – воєнно-економічні потреби

Показники кількісної оцінки рівня економічної готовності держави

результативні

визначають ступінь
досягнення мети
діяльності по
забезпеченню ЕГО

факторні

умови, засоби і шляхи формування
результативних показників

керовані фактори

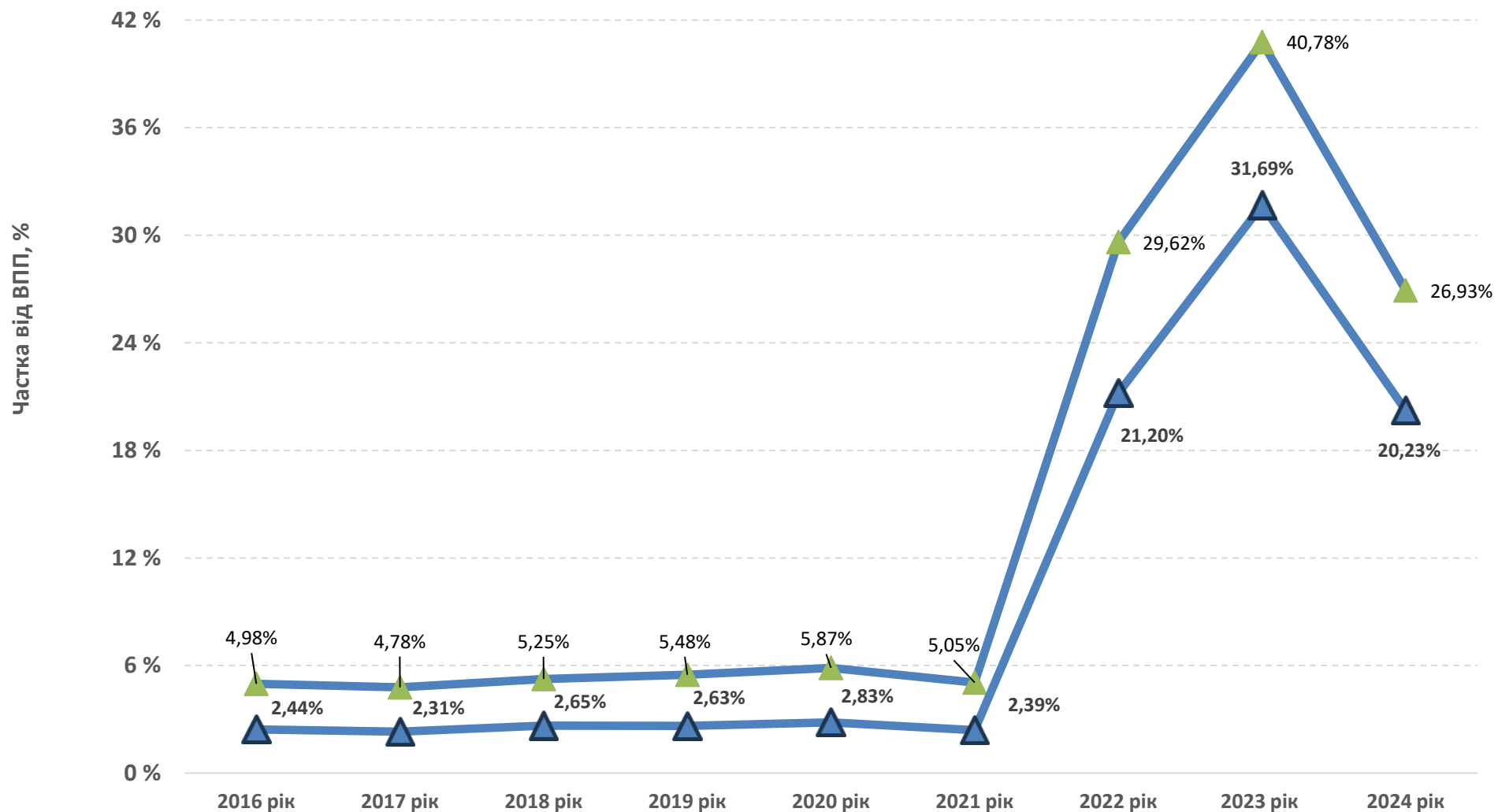
умовно керовані фактори

некеровані фактори

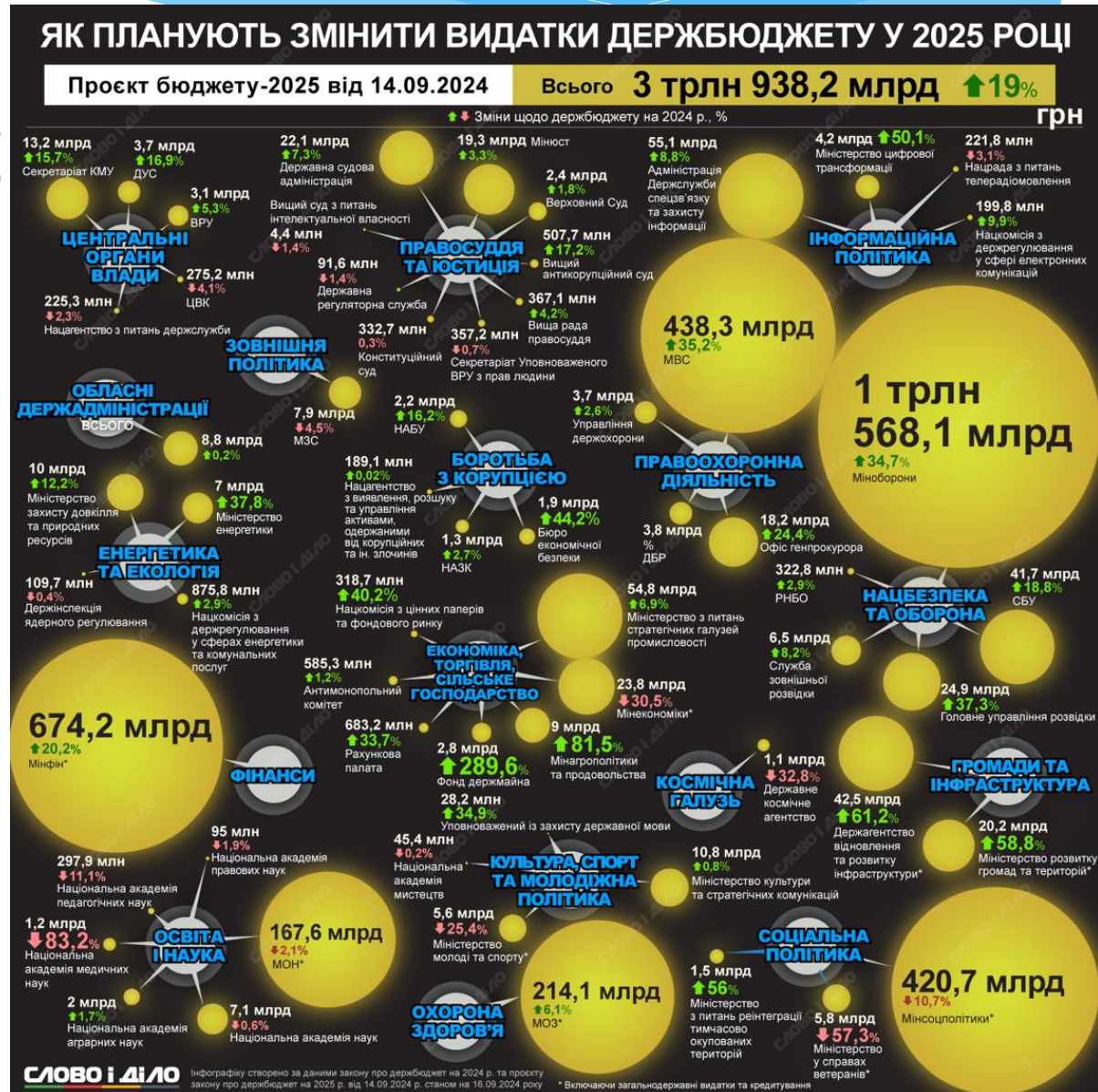
ВИДАТКИ НА СЕКТОР ОБОРОНИ ТА МОУ 2016 – 2024 РОКИ

10

Середньорічний курс долара - 45 грн
(2024 рік - 40,8 гривень)

II. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДЕРЖАВИ ДО ОБОРОНИ.

12

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

- 1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;
- 2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки;
- 3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони.

національна система стійкості - комплекс цілеспрямованих дій, методів та механізмів взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави до, під час і після настання кризової ситуації;

національна стійкість - здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стає функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій;

Мета і строки реалізації Концепції

Метою Концепції є визначення основних принципів, напрямів, механізмів і строків запровадження та функціонування національної системи стійкості, спрямованої на забезпечення здатності держави і суспільства своєчасно ідентифікувати загрози, виявляти вразливості та оцінювати ризики національній безпеці, запобігати або мінімізувати їх негативні впливи, ефективно реагувати та швидко і повномасштабно відновлюватися після виникнення загроз або настання надзвичайних та кризових ситуацій усіх видів, включаючи загрози гібридного типу, але не обмежуючись ними.

- ❑ нормативно-правове та ресурсне забезпечення впровадження на національному рівні практики управління ризиками та оцінювання стану відповідних спроможностей як елементів стратегічного планування у сфері національної безпеки;
- ❑ удосконалення процедур кризового менеджменту, зокрема, впровадження універсальних алгоритмів узгоджених дій щодо реагування на загрози, надзвичайні та кризові ситуації на різних етапах їх розвитку;
- ❑ впровадження механізмів забезпечення і критеріїв оцінювання стійкості базових елементів;
- ❑ впровадження спеціальних навчальних програм і курсів підвищення кваліфікації для державних службовців та особового складу Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів з питань забезпечення національної стійкості;
- ❑ поширення у суспільстві необхідних знань і формування навичок щодо реагування на загрози, надзвичайні та кризові ситуації.

Воєнні

- ✓ збройна агресія росії;
- ✓ тимчасова окупація Криму;
- ✓ збройна агресія в окремих районах країни;
- ✓ нарощування військової присутності рф в безпосередній близькості до державного кордону України;
- ✓ можливість розгортання тактичної ядерної зброї на території Криму;
- ✓ мілітаризація тимчасово окупованої території;
- ✓ присутність військового контингенту рф у Придністровському регіоні Молдови;
- ✓ активізація російськими спецслужбами розвідувально-підривної діяльності в Україні для дестабілізації внутрішньої ситуації в державі;
- ✓ політична нестабільність всередині країни тощо.

Воєнно-економічні

- ✓ втрата частки воєнно-економічного потенціалу держави на тимчасово окупованих територіях;
- ✓ незбалансованість оборонних потреб з можливостями держави;
- ✓ дефіцит фінансових ресурсів для розгортання, функціонування ОПК;
- ✓ зниження рівня воєнно-економічної самодостатності держави;
- ✓ низька конкурентоспроможність військових професій на ринку праці;
- ✓ зниження рівня мобілізаційних можливостей держави щодо забезпечення різними видами ресурсів (людських, фінансових, матеріальних);
- ✓ зниження можливостей взаємовигідного воєнно-економічного (воєнно-технічного) співробітництва з іншими державами;
- ✓ часткова воєнно-економічна ізоляція України тощо.

Економічні

- ✓ втрата частки економічного потенціалу держави на тимчасово окупованих територіях;
- ✓ критичне гальмування економічного розвитку України та погіршення основних макроекономічних показників;
- ✓ змушена мілітаризація;
- ✓ тотальне зменшення промислового виробництва;
- ✓ зниження інвестиційно-економічної активності та привабливості в умовах агресії росії;
- ✓ загрозливе зниження платоспроможного попиту населення, погіршення добробуту та зростання рівня безробіття;
- ✓ підвищення тінізації економічної діяльності;
- ✓ посилення боргового тиску, насамперед, у державному секторі тощо.

ШЛЯХИ І СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТІЙКОСТІ

16

Для розв'язання проблем, пов'язаних із запровадженням національної системи стійкості, необхідним є:

- 1) розроблення і прийняття законодавчих та інших нормативно-правових актів
- 2) забезпечення єдності концептуальних підходів та принципів діяльності суб'єктів забезпечення національної стійкості
- 3) створення механізму інституційного забезпечення національної системи стійкості
- 4) організація підготовки і перепідготовки кадрів, які залучаються до заходів із забезпечення національної стійкості
- 5) налагодження ефективної взаємодії та координації суб'єктів забезпечення національної стійкості
- 6) поглиблення міжнародного співробітництва у сфері забезпечення стійкості з урахуванням глобальних та регіональних безпекових процесів

Мобілізація економіки – це частина загальної мобілізації, переведення економіки з мирного на воєнний стан для надійного забезпечення потреб будівництва ЗС України і ведення бойових дій в озброєнні, військовій техніці та інших матеріальних засобах. ***Вона супроводжується різкою зміною народногосподарських пропорцій на користь військового виробництва.***

Мобілізація економіки передбачає:

- організацію промислового виробництва за планами війни;
- перебудову роботи транспорту і зв'язку, капітального будівництва;
- розгортання НДДКР з урахуванням оборонних завдань, що виникають;
- проведення заходів щодо підвищення стійкості функціонування воєнної економіки і народного господарства в цілому.

- ☐ *планомірність,*
- ☐ *терміновість,*
- ☐ *простота,*
- ☐ *повнота,*
- ☐ *чіткість,*
- ☐ *точність.*

Принципами проведення економічної мобілізації є:

- ☐ *планомірність,*
- ☐ *оперативність,*
- ☐ *безперервність,*
- ☐ *маневреність.*

До економічних методів належать:

- послідовне втілення в життя довоєнних законів організації праці;
- нормування продажу продовольчих товарів і предметів широкого вжитку;
- збереження твердих державних роздрібних цін на продукти і предмети першої необхідності;
- послідовне використання розподілу доходів за трудовим результатом і економічною діяльністю;
- додаткове матеріальне заохочення за високі показники у виконанні і перевиконанні виробничих завдань, режимів економії тощо.

До адміністративних методів належать:

- посилення централізму і державної дисципліни;
- посилення оперативності і чіткості планування виробництва і розподілу оборонних ресурсів;
- встановлення воєнного режиму робочого часу (заборона самотійно залишати підприємство, обов'язкові позачергові роботи, скасування відпусток, збільшення робочого часу шляхом зменшення простоїв і прогулів);
- мобілізація працівників оборонної промисловості, транспорту, зв'язку та медичних установ на весь період війни.

- ☐ перенесення більшої частини мобілізаційних заходів на передвоєнний період або на початок війни;
- ☐ підвищення значення матеріальних резервів і запасів, які потрібні для забезпечення розгортання і постачання воєнної промисловості;
- ☐ необхідність завчасного досягнення високої мобілізаційної готовності воєнної економіки і всієї економіки;
- ☐ здійснення вже у мирний час заходів щодо підвищення стійкого функціонування економіки під час війни.

Мобілізаційні потужності - виробничі потужності підприємств, установ і організацій, які створюються в мирний час для виробництва продукції і задоволення інших потреб держави в особливий період. Мобілізаційні потужності не підлягають приватизації, у тому числі в разі ліквідації підприємств, установ, організацій. Рішення щодо передачі мобілізаційних потужностей іншим підприємствам, установам і організаціям приймаються органами виконавчої влади, іншими державними органами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Мобілізаційний план - сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо мобілізаційного розгортання Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, системи забезпечення життєдіяльності населення на функціонування в умовах особливого періоду.

Основні показники мобілізаційного плану - розрахункові потреби держави на особливий період, сформовані в натуральному і вартісному обчисленні, для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення.

Мобілізаційні завдання (замовлення) - окремі вимоги мобілізаційного плану щодо номенклатури, обсягів виробництва необхідної продукції, утворення і підготовки до розгортання спеціальних формувань, а також затверджені в установленому порядку першочергові заходи мобілізаційної підготовки, які доводяться для виконання до центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування. До підприємств, установ і організацій, що залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), мобілізаційні завдання (замовлення) доводяться на підставі затверджених основних показників мобілізаційного плану і договорів (контрактів), що укладаються в порядку, передбаченому законодавством.

1. У чому полягає сутність економічної готовності держави до оборони?
2. Назвіть різновиди економічної готовності держави до оборони.
3. Що характеризує економічну готовність держави до оборони?
4. Назвіть загрози національним інтересам України.
5. Що таке економічний потенціал?